

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Корнякової Тетяни Всеволодівни на дисертацію Шекуна Івана Валерійовича «Запобігання привласненню у сфері службової діяльності», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право

Відгук підготовлено на підставі вивчення рукопису дисертаційного дослідження Шекуна Івана Валерійовича «Запобігання привласненню у сфері службової діяльності», автореферату дисертації та наукових праць здобувача, опублікованих за темою наукової праці. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Актуальність теми дослідження на сучасному етапі розвитку України належить до найбільш актуальних напрямів криминологічної науки та практики протидії злочинності. Повномасштабна збройна агресія проти України, суттєве збільшення обсягів державних видатків на забезпечення обороноздатності, відновлення зруйнованої інфраструктури, використання міжнародної фінансової та гуманітарної допомоги об'єктивно зумовили зростання криміногенних ризиків, пов'язаних із неправомірним використанням публічних ресурсів. За таких умов особливого значення набуває формування ефективної системи запобігання кримінальним правопорушенням, що посягають на власність шляхом зловживання службовим становищем, оскільки вони не лише завдають значної матеріальної шкоди державі, а й підривають авторитет органів публічної влади, негативно впливають на рівень суспільної довіри до державних інституцій та створюють додаткові загрози економічній безпеці держави.

Актуальність обраної теми зумовлюється також необхідністю переосмислення традиційних підходів до протидії цьому виду кримінальних правопорушень. Сучасна криминологічна політика дедалі більше орієнтується не лише на кримінально-правове реагування після вчинення кримінальних правопорушень, а й на усунення комплексу соціальних, економічних, організаційних та правових чинників, що сприяють їх вчиненню. Саме тому дослідження проблем запобігання привласненню у сфері службової діяльності

набуває особливого значення в контексті розвитку превентивної функції держави, удосконалення антикорупційної політики, забезпечення належного рівня внутрішнього контролю у сфері публічного управління та адаптації національного законодавства до сучасних міжнародних стандартів.

Наукова актуальність дисертаційного дослідження обумовлена й тим, що питання запобігання привласненню у сфері службової діяльності знаходиться на стику кримінального права, кримінології, антикорупційної політики та публічного управління. Незважаючи на наявність значної кількості праць, присвячених окремим аспектам службової та корупційної злочинності, комплексні дослідження, спрямовані саме на кримінологічне забезпечення запобігання привласненню майна шляхом зловживання службовим становищем, залишаються поодинокими. Це зумовлює потребу у виробленні сучасних наукових підходів до визначення детермінант зазначених кримінальних правопорушень, характеристики особи правопорушника, удосконалення системи загальносоціальних, спеціально-кримінологічних та індивідуально-профілактичних заходів запобігання, а також оцінки можливостей імплементації міжнародних стандартів у національну правозастосовну практику.

У цьому контексті обрана дисертантом тема є своєчасною, має виразне теоретичне та практичне значення і відповідає сучасним потребам розвитку кримінологічної науки та вдосконалення державної політики у сфері протидії службовій злочинності. Проведене дослідження спрямоване на вирішення актуальної наукової проблеми, результати якої можуть бути використані як у подальшому розвитку кримінологічної доктрини, так і під час удосконалення законодавства, діяльності правоохоронних органів та формування ефективної системи запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним із привласненням майна у сфері службової діяльності. Загалом актуальність обраної теми не викликає сумнівів і є належним чином обґрунтованою як сучасними суспільними викликами, так і потребами розвитку теорії та практики запобігання службовій злочинності.

Дисертація виконана відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Національної стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки, затвердженої Указом Президента України № 119/2021 від 24 березня 2021 року, Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року №392, Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, затвердженої Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021, Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки, затвердженої указом Президента України від 27

вересня 2021 року № 487/2021, Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023 – 2027 роки, затвердженого указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023), Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року №695, Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки, затвердженої Законом України від 20 червня 2022 року № 2322-IX. Тема дисертаційного дослідження обрана в межах Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2023 року, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.2011 № 942 та ін. Робота відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки на 2022–2026 роки, затвердженої наказом МОН України від 03 лютого 2022 року № 109 і Пріоритетним тематичним напрямом наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2024 року № 476. Робота виконана в межах тематики ініціативної науково-дослідної роботи кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету «Теоретичні засади підвищення ефективності кримінально-правового, кримінологічного та кримінально-виконавчого запобігання злочинності» (державний реєстраційний номер 0121U110768).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Приватної установи «Науково-дослідний інститут публічного права» від 22 грудня 2015 р. (протокол № 6).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій полягає у тому, що в дисертації на основі вивчення наукових праць кримінального спрямування, аналізу національного законодавства та підходів правового регулювання запобігання досліджуваної категорії правопорушень зарубіжних країн, а також ґрунтуючись на вивченій слідчій та судовій практиці, удосконалено наукові знання щодо особливостей запобігання привласненню у сфері службової діяльності, в результаті чого автором наведено науково обґрунтовані теоретичні положення, висновки, пропозиції та практичні рекомендації, орієнтовані на успішне правозастосування.

Достовірність отриманих наукових результатів обумовлена застосуванням як діалектико-матеріалістичних і формально-логічних методів наукового пізнання соціально-правових явищ, а також загальнонаукових та спеціальних методів, що базуються на них. Комплексне застосування таких

методів пізнання дало змогу дослідити обрану проблему в єдності її соціального значення та юридичної форми. Методи аналізу та синтезу, а також індукції й дедукції були використані для узагальнення теоретичних підходів і формування обґрунтованих висновків дослідження. Застосування логіко-юридичного методу дало змогу вибудувати внутрішньо узгоджену систему понять і категорій, що використовуються у роботі, а також розробити науково виважені пропозиції щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування. Діалектичний метод, який дав змогу сформувати цілісне уявлення про становлення та забезпечення системи запобігання привласненню у сфері службової діяльності. Порівняльно-правовий та формально-юридичний методи застосовано під час аналізу норм чинного кримінального законодавства України й відповідних підзаконних нормативно-правових актів. Методи формальної логіки дали змогу детально визначити сутність привласнення у сфері службової діяльності. Системно-структурний метод застосовано для визначення змісту системи заходів запобігання привласненню у сфері службової діяльності. Соціологічні методи дали змогу врахувати позиції правоохоронних та судових органів. Формально-юридичний підхід був використаний для розкриття змісту нормативно-правових актів, які стосуються запобігання привласненню у сфері службової діяльності, а також для обґрунтування висновків і рекомендацій щодо внесення змін і доповнень до кримінального та іншого законодавства з досліджуваного питання. Обрані методи дослідження використовувалися в їх діалектичному взаємозв'язку та взаємозалежності, що забезпечило об'єктивність отриманих результатів та дало змогу дослідити обрану проблему в єдності її соціального значення та юридичної форми.

Достовірність отриманих результатів також забезпечила належна теоретична основа дисертації, а також достатня емпірична база дослідження, що охоплює аналітичні матеріали слідчої практики, які стосуються запобігання привласненню у сфері службової діяльності; практику Європейського суду з прав людини, рішення Конституційного Суду України, Вищого антикорупційного суду України, Верховного Суду, матеріали судової практики судів першої та апеляційної інстанцій, що містяться в Єдиному державному реєстрі судових рішень, за результатами розгляду кримінальних проваджень щодо привласнень у сфері службової діяльності..

Також у процесі дослідження опрацьовано достатню кількість наукових, законодавчих та емпіричних джерел, на що вказує список використаних джерел, який включає 161 найменування.

Отримані висновки характеризуються обґрунтованістю. Підхід до дослідження проблемних питань в межах предмету дисертаційної праці є авторським та аргументованим. Літературний стиль викладення матеріалу

характеризується легкістю його сприйняття, має високу загальнотеоретичну і методологічну культуру, яка підтверджує наукову коректність теоретичних висновків, що складають новизну роботи, а також наукову обґрунтованість пропозицій до чинного законодавства і практики його застосування.

До основних наукових результатів, що становлять її новизну, належать такі:

вперше:

- здійснено авторську періодизацію еволюції кримінально-правового регулювання відповідальності за привласнення, розтрату майна та заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем на території України, що дало змогу встановити закономірності його розвитку від ототожнення з крадіжкою до нормативного закріплення як окремого виду злочинної поведінки, а також довести, що ключовим критерієм трансформації правової природи цих діянь стало поступове формування ознаки ввіреності, яка еволюціонувала від фактичного володіння до юридично визначеного елементу складу кримінального правопорушення та зумовила їх відмежування від інших форм посягань на власність.

- здійснено комплексну кримінологічну характеристику привласнення у сфері службової діяльності з урахуванням взаємодії соціально-економічних, організаційно-управлінських та психологічних чинників;

- на основі системного аналізу кримінального та антикорупційного законодавства запропоновано зміни до КК України щодо визначення критерію розмежування складів кримінальних правопорушень, передбачених статтями 191 і 364 КК України, виокремлення посягання на публічні ресурси як кваліфікуючої ознаки у статті 191 КК України, інтеграцію поняття конфлікту інтересів як обставини, що обтяжує відповідальність, у контексті службових кримінальних правопорушень корисливої спрямованості;

удосконалено:

- підходи до визначення структури особи службового злочинця з урахуванням соціально-демографічних, професійних та психологічних характеристик;

- наукову позицію щодо механізму реалізації напрямів загальносоціального запобігання привласненню у сфері службової діяльності, у зв'язку з чим запропоновано внести зміни до законів України «Про оплату праці» щодо зменшення надмірної майнової та статусної диференціації в публічному секторі, «Про державну службу» щодо визначення мінімальних соціально-економічних стандартів матеріального забезпечення державних службовців, «Про запобігання корупції» щодо нормативного закріплення інтеграції соціально-економічних чинників у систему антикорупційної політики держави тощо.

- поняття «використання службового становища», під яким запропоновано розуміти умисне, неправомірне застосування посадовою особою наданих їй владних, управлінських або адміністративних повноважень, пов'язаних із виконанням функцій публічної влади, з метою одержання особистої або чужої вигоди, отримання непрямих переваг чи спричинення шкоди публічним інтересам. Така поведінка включає дії або бездіяльність, які виходять за межі законних повноважень, порушують принципи доброчесності й не відповідають інтересам служби, та можуть завдати шкоди законним інтересам держави, місцевої громади, юридичних або фізичних осіб.

дістало подальшого розвитку:

- наукові підходи до пояснення взаємозв'язку між рівнем організаційного контролю, службовими повноваженнями та ризиками вчинення привласнення;

- комплексне обґрунтування доцільності поєднання спрощених процедур кризового врядування з інструментами цифрового контролю та підзвітності як запобіжника службовому привласненню в умовах воєнного стану;

- наукове бачення адаптації національного антикорупційного законодавства до стандартів PIF Directive, GRECO та ЄСПЛ, що дозволяє підвищити ефективність превентивного впливу в умовах обмеженого доступу до традиційних механізмів контролю.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, у наукових працях. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження з достатньою повнотою викладені у 10 наукових публікаціях, серед яких – 6 статей, що опубліковані в юридичних фахових виданнях України, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України, 1 стаття в іноземному фаховому виданні та 3 тези доповідей, опублікованих за результатами апробації на всеукраїнських науково-практичних конференціях та круглих столах.

Значення праці для науки і практики полягає в тому, що пропозиції здобувача мають перспективу подальшого впровадження при вирішенні практичних завдань у законотворчій та правозастосовній діяльності правоохоронних органів, а також є впровадженими в освітній процес та науково-дослідну роботу.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Досить вдалим є підхід до побудови структури дисертації, де відповідно до логічної послідовності від загального до окремого, у межах трьох розділів, які включають вісім підрозділів, розкриваються визначені автором питання.

На думку офіційного опонента, в цілому дисертація є системним, цілісним, послідовним та комплексним дослідженням, де відповідно до

визначеної мети і завдань здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано нове бачення вирішення наукового завдання, що полягає у виробленні науково обґрунтованих рекомендацій удосконалення правового забезпечення та практики запобігання привласненню у сфері службової діяльності.

У вступі дисертації обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито стан її наукової розробленості та науково-теоретичну основу, зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження; висвітлено наукову новизну, практичне значення отриманих результатів і форми їх апробації, зазначено структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі дисертації *«Теоретико-правові основи дослідження злочинності у сфері службової діяльності»* дисертантом сформовано теоретико-правове підґрунтя дослідження проблем запобігання привласненню у сфері службової діяльності, для чого послідовно розкрито еволюцію нормативно-правового регулювання відповідальності за привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем, визначено місце цього кримінального правопорушення у системі кримінального законодавства та вироблено власний підхід до його розуміння як самостійного об'єкта кримінологічного дослідження.

Насамперед здобувач здійснив історико-правовий аналіз становлення законодавства про відповідальність за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, починаючи з пам'яток права Київської Русі та завершуючи сучасним етапом розвитку кримінального законодавства України, за результатами якого простежено основні етапи еволюції відповідного правового регулювання, розкрито закономірності розвитку інституту кримінальної відповідальності за такі діяння, охарактеризовано особливості їх нормативного закріплення на різних історичних етапах. Автором обґрунтовано власну періодизацію розвитку законодавства, акцентуючи увагу на поступовому формуванні ознаки ввіреності майна як ключового критерію відмежування привласнення від інших посягань на власність. Окрему увагу зосереджено на дослідженні сучасного нормативного регулювання відповідальності за привласнення у сфері службової діяльності, зокрема, положенням Конституції України, Кримінального кодексу України, антикорупційного законодавства та інших нормативно-правових актів, що регламентують відповідальність службових осіб за незаконне заволодіння майном. Виокремлено проблеми співвідношення складів кримінальних правопорушень, передбачених статтями 191 та 364 КК України, а також особливостям застосування відповідних кримінально-правових норм у сучасній судовій практиці.

Значний науковий інтерес становить проведений автором аналіз поняття привласнення у сфері службової діяльності, який не обмежується викладенням існуючих наукових підходів, а включає авторське бачення правової природи цього кримінального правопорушення як самостійного кримінально-правового явища комплексного характеру, що поєднує ознаки кримінальних правопорушень проти власності та кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, що дозволяє автору обґрунтувати специфіку кримінально-правової оцінки зазначених діянь та визначити їх місце у системі службової злочинності.

Окрему увагу приділено відмежуванню привласнення у сфері службової діяльності від суміжних складів кримінальних правопорушень, серед яких аналізовано критерії такого відмежування від розтрата майна, заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, зловживання владою або службовим становищем, службового підроблення тощо. При цьому ґрунтуючись на положеннях діючого законодавства, доктринальних підходах та судовій практиці, дисертант систематизував основні кваліфікаційні ознаки відповідних складів кримінальних правопорушень і запропонував власні критерії їх розмежування. Таким чином автор поєднав історико-правовий, кримінально-правовий та кримінологічний підходи до дослідження проблематики, що дозволило не лише простежити розвиток законодавства, а й визначити сучасні тенденції його вдосконалення, з'ясувати причини існування окремих законодавчих колізій та сформулювати пропозиції щодо їх усунення, а також стало теоретичною основою для дослідження кримінологічної характеристики привласнення у сфері службової діяльності та системи заходів його запобігання.

Другий розділ «Кримінологічна характеристика привласнення у сфері службової діяльності» присвячений комплексному дослідженню кримінологічної характеристики привласнення у сфері службової діяльності. Дисертант розкриває поняття кримінологічної характеристики привласнення у сфері службової діяльності, визначає її структуру та основні елементи. Обґрунтовано, що кримінологічне дослідження має здійснюватися із використанням комплексного підходу, який дозволяє враховувати взаємозв'язок соціально-економічних, організаційних, психологічних та правових чинників, що впливають на формування службової злочинності. Значна увага приділяється сучасним підходам до аналізу кримінологічних показників, особливостей поширення відповідних кримінальних правопорушень та їх місця у структурі корупційної злочинності.

Розкрито риси особи злочинця, який вчиняє привласнення у сфері службової діяльності через ґрунтовний аналіз соціально-демографічних, професійних, морально-психологічних та поведінкових характеристик таких

осіб та запропоновано власний підхід до їх типологізації. На особливу увагу заслуговує використання соціально-біопсихологічного підходу до дослідження особи правопорушника, що дозволило комплексно оцінити вплив професійного статусу, службових повноважень, системи цінностей, рівня правосвідомості та організаційного середовища на формування криміногенної мотивації.

Окрему увагу приділено висвітленню та систематизації детермінант привласнення у сфері службової діяльності, серед яких виділено макросоціальні, економічні, організаційно-управлінські, нормативно-правові, психологічні чинники та обґрунтовано необхідність комплексного врахування взаємодії зазначених факторів під час формування державної політики у сфері запобігання службовій злочинності. Поряд із цим значна увага приділена особливостям впливу умов воєнного стану, розширення бюджетного фінансування, гуманітарної допомоги та цифровізації державного управління на сучасні криміногенні процеси.

Третій розділ «Система та напрями запобігання привласненню у сфері службової діяльності в Україні» присвячено дослідженню системи та основних напрямів запобігання привласненню у сфері службової діяльності, що поєднує результати теоретичного та кримінологічного аналізу із конкретними пропозиціями щодо вдосконалення державної політики у сфері запобігання відповідним кримінальним правопорушенням.

Дисертантом аналізовано систему загальносоціального запобігання привласненню у сфері службової діяльності. Автор досліджує сучасний стан реалізації соціально-економічних, організаційно-управлінських, правових, інформаційних та виховних заходів профілактичного впливу, а також пропонує напрями підвищення ефективності превентивної діяльності. Значну увагу приділено вдосконаленню антикорупційної політики, розвитку механізмів внутрішнього контролю, підвищенню прозорості використання публічних ресурсів, удосконаленню системи державної служби та посиленню громадського контролю.

Окрему увагу приділено спеціально-кримінологічним та індивідуально-профілактичним заходам запобігання, адже автор комплексно аналізує діяльність правоохоронних органів, антикорупційних інституцій та інших суб'єктів профілактики службової злочинності, визначає напрями підвищення ефективності їх взаємодії та обґрунтовує необхідність удосконалення нормативного забезпечення профілактичної діяльності. Значна увага приділяється питанням індивідуальної профілактики, професійної доброчесності службових осіб, розвитку механізмів оцінювання корупційних ризиків та формування належної антикорупційної культури.

Суттєве місце займає аналіз міжнародних стандартів запобігання привласненню у сфері службової діяльності, у зв'язку із чим досліджено

положення міжнародних антикорупційних конвенцій, рекомендацій міжнародних організацій, стандартів доброчесності публічної служби та сучасного європейського досвіду протидії службовій злочинності. На основі проведеного аналізу сформульовано пропозиції щодо імплементації окремих міжнародних підходів у національне законодавство та практику діяльності органів державної влади. Особливої уваги заслуговує розроблення дисертантом комплексу законодавчих пропозицій щодо вдосконалення Кримінального кодексу України, законів України «Про запобігання корупції», «Про державну службу» та інших нормативно-правових актів. Крім цього автор обґрунтовує доцільність посилення превентивної складової державної політики, інтеграції ризик-орієнтованого підходу до управління публічними ресурсами, розвитку цифрових інструментів контролю, удосконалення організаційних процедур та підвищення ефективності міжвідомчої взаємодії під час реалізації заходів запобігання службовій злочинності. Запропоновані рекомендації мають комплексний характер, охоплюють різні рівні профілактичного впливу та спрямовані на усунення причин і умов, що детермінують вчинення привласнення у сфері службової діяльності.

У загальних висновках дисертації сформульовано наукові положення та одержані результати, що в сукупності спрямовані на вирішення важливого наукового завдання з розроблення теоретичних положень і науково обґрунтованих рекомендацій щодо здійснення запобігання привласненню у сфері службової діяльності.

Таким чином, здійснене здобувачем дисертаційне дослідження є завершеним, його вивчення дозволяє зробити висновок про належний рівень проведеного дослідження, за результатами якого сформовані теоретичні положення, пропозиції до законодавства, практичні рекомендації, що розкривають зміст запобігання привласненню у сфері службової діяльності.

Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам. Порухів академічної доброчесності офіційним опонентом не виявлено. Вивчення дисертації та автореферату дисертації Шекуна І.В. дає підстави для висновку про ідентичність змісту їх основних положень.

Разом з тим, позитивно оцінюючи зміст дисертації та відмічаючи її відповідність вимогам щодо робіт, які подані на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук щодо необхідного теоретичного рівня, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, їх достовірності і наукової новизни, практичної значимості, вважаємо доцільним висловити особисту думку опонента щодо окремих її положень і висновків, що може служити підґрунтям дискусій під час публічного захисту дисертації, зокрема:

1. Позитивно оцінюючи прагнення автора сформувати власну кримінологічну концепцію запобігання привласненню у сфері службової діяльності, вважаємо дискусійним окремі положення щодо визначення правової природи досліджуваного явища. Зокрема, серед положень наукової новизни автор зазначає, що ним «визначено привласнення у сфері службової діяльності як самостійне кримінально-правове явище комплексної (подвійної) природи, що поєднує ознаки кримінальних правопорушень проти власності та у сфері службової діяльності». На думку опонента, наведене положення потребує додаткового доктринального обґрунтування, адже у сучасній теорії кримінального права конструкція ст. 191 КК України традиційно розглядається як склад кримінального правопорушення проти власності, у якому використання службового становища характеризує спосіб вчинення діяння та спеціального суб'єкта, але саме по собі не формує окремого виду кримінальних правопорушень. При цьому у роботі фактично не наведено критеріїв, які дозволяли б відмежувати запропоновану автором категорію «привласнення у сфері службової діяльності» від уже існуючої кримінально-правової конструкції, закріпленої законодавцем. Проте із кримінологічної точки зору таке розмежування має принципове значення, оскільки саме воно визначає обсяг кримінологічного дослідження, побудову статистичних моделей, систему детермінант та напрями профілактики.

2. Здобувачем зазначається, що «доведено необхідність застосування комплексного соціально-біопсихологічного підходу до дослідження особи злочинця», а також необхідність урахування макросоціальних та мікросоціальних чинників під час формування механізму запобігання відповідним кримінальним правопорушенням. Безперечно підтримуючи прагнення автора застосувати міждисциплінарний підхід, водночас слід зазначити, що використання саме біопсихологічного компонента потребувало значно глибшого теоретичного обґрунтування. Зокрема, дисертант не аналізує сучасні наукові дискусії щодо допустимості використання біологічних чинників при поясненні службової злочинності, а також не показує, у чому саме використання запропонованого ним підходу забезпечує отримання нових кримінологічних результатів порівняно з традиційними соціально-психологічними моделями. Поряд із цим запропонована надалі система профілактики фактично ґрунтується переважно на соціально-економічних та організаційних заходах, а не на особливостях біопсихологічної характеристики особи правопорушника. У зв'язку з цим зазначене положення, на думку опонента, потребує додаткової аргументації.

3. Безумовною перевагою дисертації є прагнення автора систематизувати детермінанти привласнення у сфері службової діяльності та побудувати власну кримінологічну модель їх взаємозв'язку. Водночас аналіз другого розділу

дисертації свідчить, що запропонована класифікація не завжди відповідає вимогам системності, оскільки здобувач виходить із одночасного використання декількох критеріїв класифікації, виділяючи макросоціальні, мікросоціальні, організаційно-управлінські, нормативно-правові, економічні та інші чинники, що на думку офіційного опонента, частково перетинаються між собою. Наприклад, недоліки внутрішнього контролю одночасно можуть бути наслідком організаційно-управлінських рішень, нормативної невизначеності, кадрової політики та особливостей функціонування окремого органу державної влади. Тому пропонована побудова системи детермінант ускладнює визначення пріоритетних напрямів профілактичної діяльності, оскільки не дозволяє встановити, який саме чинник є первинним, а який має похідний характер. Вважаємо, що більш чітке методологічне розмежування детермінант істотно посилило б наукову завершеність авторської концепції.

4. У положеннях наукової новизни автор обґрунтовує доцільність внесення змін до Кримінального кодексу України, а також законів України «Про запобігання корупції», «Про державну службу», «Про оплату праці», пропонує врахувати положення PIF Directive, рекомендації GRECO та практику Європейського суду з прав людини. Безумовно підтримуючи загальний напрям таких пропозицій, слід зазначити, що окремі законодавчі рекомендації мають переважно концептуальний характер, оскільки вважаємо недостатнім аналіз прогнозованого впливу запропонованих змін на правозастосовну практику. Крім того, дисертант переконливо демонструє необхідність використання відповідних міжнародних стандартів, однак не здійснює поглибленого порівняльно-правового аналізу механізмів їх реалізації в законодавстві інших держав та можливих труднощів їх імплементації в українську правову систему.

Наведені рекомендації та зауваження, безумовно, не вичерпують дискусії також щодо інших положень і висновків дисертанта, яка, очевидно, буде продовжена під час прилюдного захисту. При цьому вони мають переважно дискусійний характер та, в загалом не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення.

Виходячи з викладеного вище, можна стверджувати, що дисертація Шекуна Івана Валерійовича «Запобігання привласненню у сфері службової діяльності» є самостійною, завершеною кваліфікаційною науковою працею, яка містить нові положення й науково-обґрунтовані результати, що у сукупності розв'язують важливу науково-прикладну задачу, має теоретичне значення для розвитку вітчизняної юридичної науки, є суттєвим внеском у кримінологічну та кримінально-правову доктрину і практику правозастосування, має практичне значення в контексті підвищення ефективності правоохоронної діяльності.

Зміст дисертації, в основному, відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності, робота пройшла належну апробацію. Дослідження підготовлено зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою. Оформлення дисертації та автореферату в цілому відповідає встановленим Міністерства освіти і науки України вимогам. Реферат ідентичний головним положенням дисертації та відображає її основний зміст, висновки та пропозиції.

Викладене вище дає підстави для **остаточного висновку** про те, що дисертація та автореферат Шекуна Івана Валерійовича «Запобігання привласненню у сфері службової діяльності» відповідають вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а їх автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри адміністративного і кримінального права
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Тетяна КОРНЯКОВА

Головний
з наукової роботи

Олег Маринков